

općepoznatim sadržajima iz novije povijesti Istre, a tek u sasvim neznatnom omjeru govori i o Cresu i Lošinju (ostale, njima susjedne otočiće gotovo i ne spominje); sjedinjenje tih Kvarnerskih otoka s maticom zemljom čini se ovdje kao nešto usputno. Slaba vrijednost toga teksta osobito je uočljiva u usporedbi sa slijedeća dva napisa — preštampana iz »Pomorskog zbornika« i »Novog lista«. Naime, Anđelko Kalpić je u svom nepretencioznom članku »Pomorski desant na Lošinj« korektno prepričao ono što je već poznato o važnim desantnim akcijama snaga narodnih boraca 1943—45, a donio je i nekoliko novih zanimljivih vijesti iz Arhiva Vojnoistorijskog instituta u Beogradu. Naročito je interesantan, međutim, članak Mahmuda Konjhodžića, »Zapisi sa sedam otoka«. Autor se potrudio da dade nešto novo, a njegov publicistički stil pridonosi čitljivosti teksta. Dakako, Konjhodžićev je prikupljeni materijal na nekim mjestima prilično nezgrapno upotrijebljen, za neke se navode može reći da su diskutabilni, možda se može prigovoriti da je neke sudionike NOP-a spomenuo a neke nije, da nije cjelovitije zahvatio problematiku — ali, uza sve to, njegov je članak ipak prvi vredniji pokušaj kakvog-takvog većeg pregleda NOR-a i socijalističke revolucije tih otoka 1943—1945. godine.

Petar Strčić

MILICA KACIN-WOHINZ, PRIMORSKI SLOVENCİ POD ITALIJANSKO ZASEDBO

Založba obzorja u Mariboru i Založništvo tržaškoga tiska u Trstu objavili su 1972. god. djelo »Primorski Slovenci pod italijansko zasedbo 1918—1921.« kao prvu knjigu zbirke »Zgodovina Slovencev 1918—1945« Inštituta za zgodovino delavskega gibanja u Ljubljani. Autorica je te edicije Milica Kacin-Wohinz, koja se u izradi djela pridržavala ovoga osnovnog zadatka: »Ni namen te razprave prikazati celovito podoba primorske dežele in družbe. Mnogih pomembnih oprasanj, gospodarskih, socialnih, kulturnih in zunanjepolitičnih, se zato dotikam le mimogrede, toliko, koliko so stvarno povezana z osrednjo politično problematiko. Težišče dela je v podrobni obdelavi političnih razmer v slovenskem narodnem in v socialističnem delavskom taboru, to je v tistih gibanjih, ki sta neposredno oblikovali politično zavest in usmerjali delovanje slovenskega prebivalstva na zasedenem ozemlju. Medtem ko obravnavam italijanske meščanske stranke predvsem z vidika njihove ideološko-politične usmeritve, ki je vplivala na odnos do narodnih in razmejitenih vprašanj, pa podrobneje obdelujem sistem in delovanje okupacijske uprave in tiste dogodke, kakršna sta bila npr. požig slovenskega narodnega doma v Trstu in spošna stavka, ki so bili posledica narodne in razredne nestrpnosti ter obenem izhodišča za politične premike v bodočem razvoju«. Međutim, mogu slobodno reći da je M. Kacin-Wohinz usprkos takvim ogradama dala vrlo uspjelo djelo šireg značenja. Važno je istaknuti da se autorica koristila materijalom iz gotovo sve njoj dostupne literature, a pohodila je i velik broj arhivskih spremišta i iz njih se poslužila

građom koju dosad naši historičari gotovo i nisu vidjeli. Tako se autorica pri izradi svojeg djela poslužila, npr., i građom koja se čuva u talijanskom Archivio Centrale del Stato, a od prvorazredne je vrijednosti.

Milica Kacin-Wohinz temeljito je obradila razdoblje povijesti primorskih Slovenaca od 1918. do 1921. Na gotovo 500 stranica svoga djela uspjela je cjelovito prikazati sve ono što je važno za razumijevanje njihova položaja u to doba, pa se i na primjeru te autorice i njezina djela dobro može vidjeti na kakvom je visokom stupnju slovenska historiografija. No, primjer autorice Kacin-Wohinz i njezina najnovijeg djela ukazuje i na otvoreno pitanje — a gdje su djela takve vrijednosti o povijesti Hrvata Istre, Rijeke i Kvarnerskih otoka pod talijanskom okupacijom 1918—1921. i kasnijih godina? Naime, nešto građe ima, ali su ipak objavljeni članci koji u nas govore o tom periodu uglavnom publicističko-stručnog karaktera, rađeni pretežno na temelju literature (uglavnom talijanske) a manje na osnovi arhivske građe. Zeljeli bismo, stoga, i u hrvatskoj historiografiji što prije ugledati djelo slične vrijednosti.

Petar Strčić